

Biologisch en geïntegreerd samen op de markt

In opdracht van de Nederlandse Akkerbouwbond (NAV) is onderzocht wat een grootschalige omschakeling naar duurzame akkerbouw in de weg staat. De NAV verstaat onder dat begrip niet alleen biologische akkerbouw, maar elke vorm van akkerbouw die milieuvriendelijk en rendabel is en acceptabele consumentenprijzen oplevert. Zij wil een beleidsplan opstellen om tot een duurzame akkerbouw te komen, een plan waar akkerbouwers en milieu-organisaties achter kunnen staan. Bij het voorbereidende onderzoek is een aantal zaken duidelijk geworden die voor de biologische sector interessant zijn.

verhaal achter biologische producten is beter te verkopen ('niet minder, maar niet bespotten'). Binnen de biologische landbouw klinkt bovendien dat grootschalige omschakeling op biologische landbouw akkerbouwers en overheid van het probleem van de landbouwoverschotten afhelpt en daarom steun van de akkerbouwsector en de overheid verdient.

Marktgericht

De overheid wil de omschakeling naar duurzame akkerbouw stimuleren en ziet de biologische landbouw als een van de mogelijkheden daartoe. Hoe zij dat moet doen, is minder duidelijk. Financiële instrumenten als subsidies liggen moeilijk binnen het huidige overheidsbeleid, dat streeft naar marktgericht produceren binnen de milieu-normen. Heffingen op bestrijdingsmiddelen en kunstmest liggen moeilijk bij de gangbare akkerbouwers. Veel informanten geven aan dat de macht in de productiekolom steeds meer verschuift naar grootwinkelbedrijven. Als die bedrijven geen energie steken in de verkoop van milieu-vriendelijke producten houdt alles op, zo is de overtuiging van velen.

Normen

In samenspraak met akkerbouwers en andere deskundigen is een aantal teelttechnieken opgesteld. Voor elke techniek werd geschat wat daarvan de consequenties voor milieu en bedrijfs-economie zijn. Vervolgens is met een ingewikkelde rekenprocedure (lineair programmeren) gezocht naar de laagste meerprijs van de producten die nodig is om akkerbouwers en milieu-organisaties tevreden te stellen. Voor de biologische akkerbouw zijn de volgende normen aangehouden:

- Er worden geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt.
- Het stikstof-overschot bedraagt maximaal 75 kg/ha/jaar voor stikstof en maximaal 20 kg/ha/jaar voor fos-

Er is gesproken met 26 sleutel-personen van 18 organisaties op het gebied van akkerbouw, handel en verwerking, consumenten, milieu, biologische landbouw en met mensen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De gesprekken leverden het volgende op. Gangbare akkerbouwers willen best overschakelen op een duurzame vorm van akkerbouw, mits zij niet alle risico's en extra kosten voor hun rekening krijgen. Ze willen vooral de zekerheid dat zij een redelijk inkomen zullen hebben en zijn van mening dat de overheid en/of de consument aan zet is. Consumenten zijn nog niet milieumoe, maar verwachten wel dat de supermarkt en/of de overheid zorg draagt voor milieuvriendelijke producten. Voor de consument zijn prijs, kwaliteit, smaak, verkrijgbaarheid en herkenbaarheid van het product belangrijk. Het prijsverschil tussen gangbaar en milieuvriendelijk mag niet meer dan 20% zijn om een groot marktaandeel veilig te stellen.

Industrie

De verwerkende industrie staat niet negatief ten opzichte van een omschakeling naar een duurzame akkerbouw, mits er een gegarandeerde vraag is vanuit de grootwinkelbedrijven.

De mogelijkheden voor omschakeling worden voor akkerbouwproducten als gerst, tarwe, aardappelen en vol-legrondsgroenten echter beduidend hoger ingeschat dan de mogelijkheden voor suikerbieten, voedergraan en zetmeelaardappelen. Dit komt onder andere omdat er bij de laatstgenoemde producten een extra schakel in de keten is: respectievelijk de suiker-verwerkende-, de mengvoeder- en de zetmeelindustrie.

Goudmerk

Milieu-organisaties zien biologische landbouw als een middel om hun milieu- en natuurdoelstellingen te realiseren. Geïntegreerde landbouw kan dat in hun ogen op een aantal punten even goed als de biologische landbouw. Zij willen vooral een substantiële winst voor het milieu: dat wil zeggen een plan waar een groot deel van de Nederlandse consumenten in mee wil gaan. Binnen de biologische landbouw is men van mening dat de geïntegreerde landbouw en het Agro Milieu Keur niet moeten pretenderen even goed te zijn als de biologische landbouw en dat er een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen biologische producten (goudmerk) en geïntegreerde producten (zilvermerk). Het

faat.

- Er wordt een vruchtwisseling aangehouden van maximaal 1 op 4 voor aardappelen en bieten en maximaal 1 op 6 voor de overige gewassen.

Voor de geïntegreerde akkerbouw gelden de volgende normen:

- Het stikstof-overschot bedraagt maximaal 75 kg/ha/jaar voor stikstof en maximaal 20 kg/ha/jaar voor fosfaat.
- Bij de teelt van consumptie-aardappelen wordt hooguit 8 kg/ha/jaar werkzame stof toegepast, bij de teelt van tarwe 2 kg/ha/jaar, bij de teelt van uien 8 kg/ha/jaar, terwijl bij de teelt van suikerbieten 2 kg/ha/jaar actieve stof wordt gebruikt.
- De volgende gewasbeschermingsmiddelen dienen gesaneerd te worden (naar het CLM-voorstel van 12 december 1995): bentazon, chloorthalonil, dichlobenil, cypermethrin, carbendazim, dichloorvos, aldicarb, chloorfenvinos, lindaan en fentin-

plegen de producentenprijzen 60% hoger moeten zijn ten opzichte van gangbaar. Dit komt overeen met een verschil van 3000 gulden per ha tussen gangbaar en biologisch. Om rendabel geïntegreerd te kunnen telen moeten de producentenprijzen met 23% omhoog, overeenkomend met een verschil van 1340 gulden per ha tussen gangbaar en geïntegreerd. Het gaat dus om forse bedragen. De NAV onderzoekt momenteel de politieke kansen voor een regeling waarbij de overheid zich garant stelt voor de toeslagen die nodig zijn om duurzaam te kunnen telen. Het voordeel van zo'n regeling zou zijn dat door de grootschalige omschakeling veel extra distributie- en vermarktingskosten lager worden. Het is duidelijk dat de rekening voor geïntegreerde akkerbouw lager is dan die voor biologische landbouw.

Consequenties

De overheid zal ons inziens in toene-

milieu nog meer ontzien wordt. Over het laatste is nog weinig te zeggen, over het eerste iets meer. In handel, verwerking en distributie wordt voor een deel gerekend in centen (bijvoorbeeld transport en arbeid) en voor een deel in procenten (financiering van voorraad, verzekering, BTW). Het was binnen de beschikbare tijd niet mogelijk precies na te gaan wat een redelijke meerprijs voor de consument zou zijn. Wel kan de orde van grootte worden aangegeven.

Cent of procent

Als in centen wordt gerekend (alleen de meerkosten bij de productie op de boerderij worden doorgerekend) blijken de prijsverschillen tussen geïntegreerde en gangbare producten niet groot te zijn: een kleine 2%. Vooral voor bewerkte producten is het verschil erg klein. Het prijsverschil tussen biologische en gangbare producten zou op deze manier berekend duidelijk groter zijn: gemiddeld ruim 7%. Bij de gunstige manier van rekenen worden biologische producten ongeveer 5% duurder dan geïntegreerde producten. Dit is een verschil dat met een goed verhaal op de markt te overbruggen moet zijn. Als het prijsverschil bij de boerderij procentueel wordt doorberekend, worden biologisch geteelde producten ongeveer 30% duurder dan geïntegreerde producten. Deze marge is voor het merendeel van de consumenten te groot. Veel hangt dus af van de manier van rekenen van de grootwinkelbedrijven. Naarmate meer omgezet wordt, kan meer in centen gerekend worden.

Als de overheid doorgaat een kader te scheppen voor een rendabele, geïntegreerde akkerbouw, wordt biologische landbouw gewoner, nèt even beter. Interessant voor grote ketens die klanten willen binden door nèt iets beter (en duurder) te zijn.

Gerard Oomen
Raymond Besems

*Vakgroep Ecologische Landbouw
LU Wageningen*

Hoe groot de prijsverschillen tussen geïntegreerde en biologische producten worden hangt af van de vraag of grootwinkelbedrijven de verschillen doorberekenen: in centen of in procenten. (Foto Archief Ekoland)

acetaat.

Forse bedragen

De berekeningen zijn uitgevoerd voor een gemiddeld akkerbouwbedrijf op de centrale zeekelegronden. Omdat elders de omstandigheden voor biologische en geïntegreerde landbouw minder gunstig zijn, kunnen de uitkomsten als een minimum beschouwd worden. Uit de berekeningen volgt dat om rendabel biologische akkerbouw te kunnen

mende mate de geïntegreerde aanpak als norm hanteren en zij zal er op de een of andere manier voor moeten zorgen (door middel van subsidies, heffingen of regelingen) dat deze manier van werken gangbaar en rendabel wordt. De biologische akkerbouw kan er volgens ons voorlopig beter vanuit gaan dat de extra benodigde marge uit de markt gehaald zal moeten worden. Als geïntegreerd gangbaar wordt en de biologische landbouw haar extra marge in de markt moet zien te vinden, is het interessant om te weten hoeveel de consument ongeveer extra moet gaan betalen (via belastingen of direct in de winkel) en wat hij bespaart doordat het